

Vztah mezi církvemi a státem nemůže být „vyřešen“ zákonem. Zákon, jak je známo, jen fixuje to, co se osvědčuje jako platné, závazné, účinné, společnosti prospěšné atd. atd. Těch kritérií je celá řada, a proto by o zákonech měli rozhodovat poslanci ne proto, že byli zvoleni, ale protože věci rozumějí a mají k tomu náležitou přípravu (diskuse je také k tomu, aby si svou připravenost a kompetentnost jednak ověřili, jednak rozšířili a prohloubili). Ti, kdo ten zákon připravují nebo budou připravovat, nebudou přece začínat bez předchůdců. To je zavazuje k tomu, aby se seznámili jak s minulostí vztahů mezi oběma stranami, tak se současným stavem v jiných zemích a jiných společnostech. To je zapotřebí zajisté ne proto, aby se všer nechalo, jak to bylo, ani proto, aby se jen napodobovalo, jak to je jinde. Jde spíše o to, poučit se z chyb, které udělali jiní, ať už v minulosti nebo v současnosti. Na něco se určité právní normy jistě budou hodit, ale je třeba vycházet z toho, že formulací a odhlasováním takových norem v parlamentu řešení problému ani nezačíná, ani nekončí. Právě proto nelze považovat otázku „majetkových poměrů církví“ za základní, i když je to otázka nepochybně důležitá. Na prvním místě je třeba si uvědomit, že jsou z historie známa různá řešení resp. pokusy o řešení vztahu mezi státem a církví. Ve starém Římě se stát zprvu dost brzo začal cítit církví ohrožen a křesťany pronásledoval. Pak došlo za Konstantina k obratu, v jehož důsledku se stát s církví dostával do stále užších svazků. Necháme-li stranou kratší peripetie, můžeme mluvit o dlouhém období jakési nadvlády církve nad státem (přesněji nad státy, neboť po pádu Říma si církev udržela mnohem víc jednoty, než to dokázali světští panovníci, a to i po velkém západo-východním schizmatu a později i po velkorysém pokusu o obnovení evropské jednoty v podobě Svaté říše římské národa německého (která se však neomezovala jen na Němce). Po delším období zápasů o hegemonii (spory o investituru) se vposledu prosadila myšlenka suverenity států, ale ještě mnohem pomaleji postupoval proces všeobecné sekularizace evropských společností. To, že se moderní občanská společnost musela prosazovat proti církvi (resp. církvím – bylo to zapotřebí i tam, kde se prosadila reformace) a jejím politickým pozicím a tlakům, hodně přispělo k poklesu prestiže církví a vůbec křesťanů. Ještě daleko závažnější chybou církví však byla malá a špatná společenská a politická angažovanost nebo vyslovená neangažovanost v situaci, kdy se celé masy lidí dostávaly do krutých životních potíží v důsledku proměn životních podmínek a životního stylu evropských společností. Církve se dopustily nejen chyby, ale – řečeno jejich vlastním slovníkem – velkého hříchu tím, že v důležitém bodě zradily Ježíšovo učení, kterému nejspíš on sám říkal „dobrá zpráva“ (s narážkou na Izaiáše 61, 1, srv. Lk 4, 18) a které na prvním místě adresoval chudým. Církve právě ony chudé zapřely a zradily, takže v jejich středu vznikaly skupinky, které na to začaly poukazovat. Ale tyto skupinky nikdy nepřevážily ono celkové selhání církví a jejich zradu. A bylo to naopak sekulární hnutí socialistické, které na tomto poli začalo plnit úkoly, na nichž selhalo moderní křesťanství.

(Praha, 990227-4.)